

Харківська державна академія дизайну і мистецтв»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

(назва факультету)

Кафедра монументального живопису

(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: **РОЗПИС ІНТЕР'ЄРА ДЛЯ ПРИМІЩЕННЯ
КУЛЬТУРНОГО ЦЕНТРА У М. ХАРКІВ НА ТЕМУ
«ВИШИВАЛИ РУШНИК, НАЧЕ ДОЛЮ ПИСАЛИ»**

Виконав: студент 4 курсу,
спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та
реставрація»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

(назва освітньо-професійної програми)

Катерина Петренко

(ім'я та прізвище)

Керівник проф. Євген КОТЛЯР

(ім'я та прізвище)

Рецензент доц. Марія КОВАЛЬОВА

(ім'я та прізвище)

Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра монументального живопису / денна форма навчання

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність В 4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри монументального живопису

Є.О.Котляр

“ 12 ” травня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Катерина ПЕТРЕНКО

1. Тема проекту: РОЗПИС ІНТЕР'ЄРА ДЛЯ ПРИМІЩЕННЯ КУЛЬТУРНОГО ЦЕНТРУ У М. ХАРКІВ НА ТЕМУ «Вишивали рушник, наче долю писали»

керівник проекту (роботи) Котляр Євген Олександрович, кандидат мистецтвознавства, професор, зав. кафедри монументального живопису ХДАДМ

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “5” травня 2025 р. № 118-ОС

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 7.06.2025

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*
- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Художньо-технологічні засоби виконання твору;*
- *Висновки;*
- *Список літератури;*
- *Ілюстративні матеріали.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): фор-ескіз, проектна частина (вигляд твору в об'єкті, інтер'єрний твір (з двох полотен), розмір 80 x 160 см.)

6. Дата видачі завдання 1 лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	<i>Затвердження теми дипломної роботи</i>	<i>Травень</i>	ок
2	<i>Аналіз аналогів</i>	<i>Травень</i>	ок
3	<i>Розробка авторської концепції рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ок
4	<i>Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;</i>	<i>Травень</i>	ок
5	<i>Затвердження ескізів рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ок
6	<i>Систематизація інформації до пояснювальної записки</i>	<i>Травень</i>	ок
7	<i>Виконання оригіналів дипломної роботи</i>	<i>Травень- червень</i>	ок
8	<i>Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи</i>	<i>Травень- червень</i>	ок
9	<i>Захист дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	ок

Студент _____ Катерина ПЕТРЕНКО

Керівник проекту (роботи) _____ Євген КОТЛЯР

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ.....	2
ЗМІСТ.....	5
ВСТУП.....	6
КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ.....	7
РОЗБІР ОБ'ЄКТА.....	8
ЗБІР МАТЕРІАЛУ.....	9
РОБОТА З АНАЛОГАМИ.....	11
СЦЕНАРІЙ РОБОТИ.....	13
КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ.....	15
СКЛАД ПРОЄКТУ.....	17
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	18
АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ.....	19

ВСТУП

Скільки існує людство, рівно стільки його представники намагалися покращити своє житло й не тільки. Наші пращури переслідували не лише ідею та способи, як зробити житло й інші будови комфортнішими для життя. Людство також завжди цікавила естетична сторона питання.

Ще зовсім недавно людство і не замислювалося, що таке дизайн інтер'єра й навіщо він. При цьому, кожна домівка виглядала індивідуально та з характерним оздобленням. У наш час дизайн інтер'єру є важливим технічним та естетичним рішенням. Це стосується оформлення будь-якого приміщення. Зараз існує велика кількість різноманітних технік та прийомів для декорування приміщень.

Одним із таких творчих прийомів є розпис стін в інтер'єрі та екстер'єрі. В Україні розпис інтер'єра з кожним роком набуває все більшої популярності. Дана техніка оздоблення стін несе в собі окрім естетичного рішення, ще й практичне. Адже сучасні фарби та закріплювачі дозволяють продовжити життя розпису на багато років.

Естетична цінність:

Завдяки розпису інтер'єра додається індивідуальність приміщенню та створюється атмосфера затишку та тепла.

Стиль та мода:

В інтер'єрі все більше набуває популярності українська етника.

Туризм:

Розпис інтер'єру може сприяти залученню туристів та допомагати розвитку туристичного бізнесу в регіонах нашої країни.

Практична цінність:

Стіни, меблі та інші предмети можливо оздобити розписом, завдяки чому будь-яка річ набуває оригінальності та шарму.

Все частіше замовники та самі художники надихаються культурою нашого народу та традиціями, через що й вдаються до українського етнічного стилю у розписі інтер'єра чи екстер'єра.

КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ

*Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
Ти водила мене у поля край села,
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя дала.*

Андрій Малишко

Рушник завжди був і досі залишається невід'ємною частиною життя українського народу. З давніх давен жінки вишивали рушники. Але, даний витвір народного мистецтва несе в собі не лише декоративний та естетичний сенс, а також багато символізму. Кожен візерунок має сакральний сенс та найкращі побажання.

Українська вишивка окрім свого орнаменту та естетики, несе в собі сакральний код покоління, у якому зашифровані традиції та вірування цілого народу. Рушник займає одне із найважливіших місць серед вишитих виробів. Адже рушник завжди був невід'ємною частиною українського побуту, тому що його використовували як у побуті, так і в духовному житті.

Усе життя людини рушник був поруч. Починаючи від колиски з немовлям, під час весільного обряду клали під ноги молодим, вішали в хаті над іконами, як оберег. Недарма до рушника було таке поважне ставлення, адже кожен стібок та символ мав своє значення. Жінки вкладали в ці орнаменти свої мрії та побажання.

Завдяки такій копіткій роботі, передавали наступним поколінням не лише красу нашого етносу, а ще й мудрість поколінь.

Ця робота – алегорія української жіночої душі, яка передає життя через традицію, молитву, вишивку і мудрість поколінь. Вона візуалізує національну пам'ять через рушник, як живу, дієву силу, що гуртує народ у важкі часи.

РОЗБІР ОБ'ЄКТА

Розпис інтер'єра призначений для культурного центра у місті Харків.

Сучасна зала культурного центра, мінімалістично оформлена, головна стіна якої має розміри 3,5 х 6 метрів. Головна стіна кімнати, на якій буде по центру розміщено декоративний розпис, пофарбована у пастельний колір, який підкреслений білими бічними стінами, створюючи акцент. Це додає кімнаті глибини та стриманої елегантності.

Стеля оснащена точковими світильниками у два ряди, які добре освітлюють простір і створюють сучасну атмосферу. З лівого боку кімнати видно великі вікна з довгими сірими шторами, через які проникає природне світло.

Загалом зала виглядає світлою, просторою та охайною. Її стиль – сучасний мінімалізм.

ЗБІР МАТЕРІАЛУ

На базі вивчених мною матеріалів і аналізу літературних творів, було створено низку елементів та символічних образів. Завдяки виконаній роботі, змогла глибше зануритися в дану тему та вибудувати більш тісний зв'язок смислів, з яких потім було створено єдину композиційну групу.

На зображенні можна побачити багато символів, що пов'язані з українською культурою, традиціями та віруваннями:

Вишивка – на одязі жінок і на рушниках присутні традиційні українські візерунки. Це символ національної ідентичності, зв'язок поколінь.

Дівчата та юнаки в танку – символ радості, єдності, збереження традицій і безтурботного юнацтва. Танок – це ще й обрядовий елемент у фольклорі.

Старша жінка, що вишиває – символ передачу знань, зв'язку поколінь, жіночої мудрості та домашнього затишку.

Образ Богородиці з Ісусом – символ духовності, християнської віри, захисту родини і народу.

Журавлі в небі – традиційний український символ туги за рідним краєм, еміграції, а також символ душ предків.

Квітучі дерева та соняшники – символ родючості, краси, життя, любові до природи.

Село, хатки з солом'яними стріхами – образ рідного краю.

Кольорові килими та рушники – важливий елемент українського побуту, символ обрядовості, благословення.

Довге волосся у дівчині – символ краси. Виходячи заміж, мусила принести в жертву шлюбіві своє волосся – вкрити його очіпком.

Основа композиції розпису складається з кола та на півкіл. Символічний сенс є і в цих фігурах.

Коло – символ Неба та Сонця. Нескінченність і Вічність йдуть по колу. Там, де початок збігається з кінцем і починається безкінечність. Цей процес уособлює і розкриває суть вічного, безкінечного. Фігура кола пояснює нам, що початок бере свою основу з кінця й навпаки.

Слід ще згадати, що колесо є практичним виразом кола, а це найгеніальніший винахід людства. Завдяки цьому винаходу було запущено процес еволюції, який й досі набирає обертів, наче коло, що обертається.

РОБОТА З АНАЛОГАМИ

Для більшого осмислення теми моєї дипломної роботи мною було зібрано ряд робіт інших художників, які мають певні спільні критерії за стилістикою або сенсом. Важливу роль відіграв аналіз цих аналогів у процесі створення власної композиції. Завдяки цим прикладам, я мала можливість слушно приймати творчі рішення та уникати типових помилок. Коли митець використовує та аналізує аналоги, він розширює власне бачення та може знайти нові шляхи виразності.

Артем Роговий (нар. 1988 р. в Харківській області в селищі Кегичівка) — український художник, член НСХУ. Роговий Артем Анатолійович випускник Харківського державного училища, випускник Харківської академії дизайну і мистецтв. Навчаючись в академії на 4-му курсі отримав гран-прі у конкурсі з композиції «Миттєвості життя».

Картина **«Ось тобі, Володя» Андрія Рогового**, відображає поєднання етнічного українського стилю з елементами символізму та фольклору.

У центрі композиції зображена молода жінка, що стоїть босоніж на дерев'яному порозі біля старих дверей. Вона тримає в руках темний гарбуз, який привертає увагу своєю незвичною формою та кольором. Гарбуз може символізувати родючість, жіночність, життєву силу або навіть оберіг. Також гарбуз досить часто використовували, як символ відмови в шлюбі або відмови під час сватання – фразеологізм «дати гарбуза».

Жінка вдягнена в традиційний український одяг: вишивана сорочка, фартух, крайка та плахта, червоний вовняний шалик звисає збоку, надаючи композиції яскравого акценту, її довга коса підкреслює жіночність і традиційний образ українки.

У нижній частині картини зображено різноманітні гарбузи, які створюють казкову атмосферу. Вони мають химерні форми та кольори – жовті, оранжеві, зелені, з закрученими хвостиками, що додає декоративності й трохи сюрреалістичного відтінку.

Монсевич Віолетта Вікторівна (10. 08. 1979, Дніпропетровськ, нині Дніпро) – живописець. Член НСХУ (2008). Закін. Нац. академію образотвор. мистецтва та архітектури (Київ, 2006; викл. М. Гуйда) та асистентуру-стажування при ній (2009; кер. М. Гуйда). Від 2010 – викладач живопису та композиції факультету образотвор. мистецтва Київ. дит. академії мистецтв.

Триптих **«Таїнства жіночої долі» Монсевич Віолетти**, виконаний у яскравій імпресіоністичній манері.

У центрі зображено молоду наречену в традиційному українському вбранні з вишивкою. Навколо неї – жінки та дівчата у святкових народних костюмах з червоними намистами, з короваєм в руках. Позаду нареченої видно ікону – ознака духовності та святенності моменту.

Зліва зображено молоду жінку з немовлям на руках та дівчинку поруч. Вони також у вишиванках, сидять на вишитих рушниках. Це символ родинного затишку, передавання традицій, материнства.

Щодо правої частини триптиху, то там жінки прикрашають молоду дівчину вінком – ймовірно, це підготовка до весілля. Цей фрагмент показує етап обряду – прикрашання нареченої.

Картина насичена етнографічними деталями – вишиванки, намиста, короваї, рушники – усе це глибоко вкорінене в українських традиціях. Атмосфера ніжна, тепла, сповнена жіночої енергії, любові, світла. Художниця передала не лише подію, а й душу народу, його красу та силу традицій.

СЦЕНАРІЙ РОБОТИ

Розпис поділений на дві частини, які разом об'єднанні у прямокутну єдину площину. Диптих – це художній твір, що складається з двох частин, які об'єднані спільною темою, сюжетом або композицією. Завдяки колірній гамі є додаткове уявлення об'єднаності загальної композиції. Білий та зелений колір, який йде по колу та присутній в усіх частинах роботи, додає цілісності. Червоний та трохи жовтий колір грає на контрасті та додає яскравих акцентів. Світло - коричневий тон, який виступає, як підложка, додає гармонії в це різнобарв'я.

Центральна частина роботи – молоді парубки та дівчата кружляють у вирії танцю, утворюючи коло. Вони танцюють так відчайдушно та завзято, що аж земля під їх ногами стає одним суцільним колом, в яке вплітаються виткані та вишиті рушники більш дорослого покоління. Ця частина композиції символізує єдність, спільність, зв'язок поколінь; радість та безтурботність юнацтва, життєвий цикл.

Ліва частина композиції – зверху видніється околиці села, млин, церква, хати-мазанки – це все нагадування про рідну домівку, зв'язок із землею, природою та духовністю. Потім ми бачимо фігуру літньої жінки, яка старанно вишиває рушники, яка є символом традицій, звичаїв та обрядів. Вона уособлює своєю постаттю духовність та передавання знань, умінь молодшому поколінню. Позаду неї можемо бачити образ Богородиці з Ісусом, як символ духовності та захисту родини. Ще далі різнобарвний килим, що є важливим елементом в українському побуті та символізує обрядовість й благословення.

В правій частині композиції, внизу ми бачимо молодшу жінку, яка пряде та таким чином допомагає в створенні рушників та інших тканих виробів. Трохи далі зовсім молода дівчина, яка постає перед нами у доволі інтимній обстановці. Адже її волосся розплетене, дівчина розчісує гребінцем свої пасма волосся. В давнину жінку з розпущеним волоссям можна було побачити лише вдома. Її коси впадають в круговоріт танця й стають продовженням землі.

Вона також зображена на фоні яскравого, різнобарвного килима, як і жінка — вишивальниця.

В самому верху зображенні журавлі в небі, як символ душ предків та родинного тепла.

Вся композиція немов би розгортається на білій тканині, оздобленій червоно-чорною вишивкою — сакральним символом національного коду українців. Ця тканина є ніби « основою », на якій будуються всі сцени, тобто самобутня культура — ґрунт для життя народу.

КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ

Інтер'єрний розпис. Диптих. Планшети, акрил. 160 x 80 см.

Композиційне рішення.

Робота розділена на два планшети, які разом утворюють фігуру прямокутної форми. Коло з молодими юнаками та дівчатами є композиційним ядром, яке притягує погляд і навколо якого розгортаються інші елементи сцени. Сюжет розходиться від центру в різні боки, утворюючи симетрично – асиметричну побудову, з плавним переходом від однієї сцени до іншої. Вишивані елементи (геометричні візерунки) не лише підкреслюють національну ідентичність, але й слугують ритмічними лініями, що ведуть погляд по всій роботі. Птахи вгорі та вертикальні фігури людей створюють рух угору, натякаючи на духовне піднесення. Водночас горизонтальні лінії ландшафту(ріки, поля, хати) створюють глибину простору.

Колористичне рішення.

У цій композиції використано тепле, насичене і гармонійне колористичне рішення, що передає атмосферу народного побуту, традицій та духовної спадщини. Коричневий та охристий додають теплоти й відчуття земного, чогось рідного. Поєднання яскравих кольорів одягу з пастельним фоном створює глибину та виділяє центральні постаті. Контраст між білим полотном і насиченими кольорами персонажів створює динаміку й об'єм.

Кольори добре збалансовані: немає надмірної яскравості чи сірості. Панорама виглядає злагоджено й декоративно. Колористика передає ностальгійне, тепле і духовно наповнене бачення української традиції. Через колір підкреслено зв'язок поколінь, красу народного костюму та глибину культурної спадщини.

Стильове рішення.

Художня робота виконана в стилі, що поєднує елементи наївного мистецтва, фольклорного реалізму та символізму, з виразним етнографічним ухилом. Простір побудований без суворой перспективи – елементи зображені площинно, з великою

увагою до орнаменту та кольору, а не до реалістичного зображення глибини. Побутові сцени подаються з емоційною теплотою, з акцентом на культурну спадщину.

Технічне рішення.

В даній композиції використано змішану техніку із поєднанням традиційного живопису та декоративного мистецтва. Візуальна імітація вишивки створює ефект текстильності. Тло місцями має гладку, майже шовкову текстуру, що надає глибини й контрасту до більш живописних елементів. Робота має оповідний характер – кожна частина зображення представляє певний аспект українського традиційного життя: дитинство, побут, релігійність, природа, творчість.

СКЛАД ПРОЕКТУ

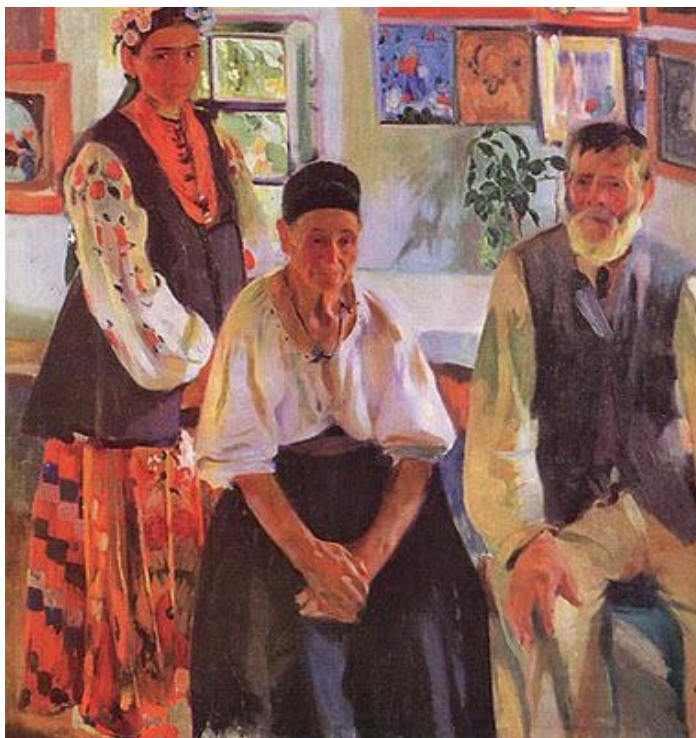
До складу проекту входить:

- дипломна записка (24 стр.)
- фрескіз (розміром 60 х 80 см.)
- диптих (два планшета загальним розміром 80 х 160 см.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsiuk_Oksana/Symvolika_zhinochoho_volossia_v_tradytsiinykh_viruvanniakh_ta_obriadakh_ukraintsiv.pdf?PHPSESSID=s067bmbti4d1fng9t057bh75r7
2. https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD11_Bohomolets.pdf
3. http://www.cossackdom.com/calture/moskalenko_rushnik.htm
4. <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=961>
5. Глоба Т. Магія вишивки Придніпров'я. Частина 2. Веселкові рушники: [Електронний ресурс].– Режим доступу:https://www.dnipro.lib.dp.ua/Vishivka_rushniki_ornamenti
6. Кара-Васильєва Т.В., Чорноморець А. Українська вишивка.– Київ: Либідь, 2005.– 159 с.: іл.
7. Антонова Є.І. На весілля з рушниками: традиції і сучасність.– Донецьк: Донбас, 2011.– 120 с.
8. Лукашенко Тетяна. Український обереги своїми руками. – Х.: Віват, 2019. – 224 с. – (Серія “Корисна книга”)

АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ

Іл. 1 «Селянська родина» Олександр Мурашко

Іл. 2 «Абетка» Алла Горська

Іл. 3 «Таїнства жіночої долі» Віолетта Монсевич

Свято урожаю, н.о., 1966 р.

Іл. 4 «Свято урожаю» Тетяна Голембієвська

Іл. 5 «Ось тобі, Володя» Андрій Роговий

Іл. 6 «Краса по-українськи» Ірина Калюжна

Іл. 7 Ескіз «Вишивали рушник, наче долю писали» К. Петренко

Іл. 8 Форескіз

Ил. 9 Фрагмент

Ил. 10 Фрагмент

Іл. 11 «Вишивали рушник, наче долю писали» К. Петренко

Іл. 12 Візуалізація в інтер'єрі